

A mondottak szerint ismerve a szerzői jog, alapjait és tartama korlátoltságának szükséges voltát: áttérünk azon pozitív tételekre, melyeket e tekintetekben a törvényhozások igen csekély változással vagy módosítással magukévá tettek, követve azon sorrendet, melyet a fennebbi VIII-dik cikkben felállítottunk.

Irodalmi munkáját akár egészben, akár részben, nyomtatás, könyomás vagy bármily erőművészet útján kiadni kizáró és eredeti joggal életében csak a szerző bír.

A szerzővel — hacsak bizonyos szerződés nem gátolja — egyenlőnek tekintendő valamely munka megrendelője is, ki annak bizonyos elébe adott terv szerint és saját költségére leendő kidolgozásával mást valakit megbizott; továbbá: több dolgozó-társak önálló cikkeinek beszoigáltatásából képeztetett munkának, ugy szintén valamely névtelen vagy álnevű munka kiadója is.

Ezek kizáró és eredeti joggal bírnak, és pedig a tulajdonképi szerző és megrendelő egészben; a többi dolgozó-társak önálló cikkeiből képeztetett munkának kiadója magára a gyűjteményi munkára csak mintegy egészre, a névtelen vagy álnevű munka kiadója szintén teljes szerzői jogot gyakorol mindaddig, míg a valódi szerző e jogát fel nem fedezi.

A tulajdonképi szerzői jognak alapjáról felesleges lenne szólni azok után, miket e részben fennebb elmondottunk; a megrendelőnek elismert joga az eszmében, a formában, melyet előleges tervében megállapít, és így önálló szellemi munkálódásában, egyszersmind a költségek viselésében, melyek méltán megtérítésre számítanak, rejlik. A névtelen vagy álnevű munka kiadója pedig, bár a kiadandó mű körül legfőlebb a kiadásra alkalmas voltának megítélésében fejt ki önálló szellemi működést, azon szolgálatért, melyet a közönségnek a kiadás által teszen, és költségeiért részesül a törvény védelmében, de a védhatáridő a munka első megjelenésétől folyt.

A szerzői jog tartamát illetőleg: abban minden törvényhozás megegyez, hogy a szerzőt szerzői jogai gyakorlásában egész életén át védi. De holta után örökösei és jogutódaira nézve, kikre a szerzőt illető eredeti jog élők közt vagy halálesetére tett intézkedés, vagy ilyennek nem léteben az öröklési törvények értelmében átszáll; az átszállott jog tartama különböző, sőt Törökországban a szerzői jog csak a szerző életére terjed; Görögországban pedig a munka első megjelenésétől csak 15 évig tart, tehát még a szerző életében is lefolyhat; az észak-amerikai egyesült államokban azon felül, hogy a szerzői jog csak állampolgárt illeti meg — a szerző a munka bejelentése után 28 évig élvezi a törvényes védelmet, és ha ezen idő eltelté után még életben van, vagy halála után özvegyet vagy gyermeket hagyott maga után, a védelmi határidő 14 évvel meghosszabbíthatatik. Azonban az európai államok nagyobb részében 30 évre van szabva a szerző halálától; mely határidő névtelen, álnevű vagy a szerző holta után kiadott munkákra nézve azok első megjelenésétől számítatik 1). (Folyt. köv.)

Dr. S. J.

elhalt német classicusok kiváltságának eltörlésével Schiller és Göthe munkáit illetőleg oly lépést tett, melynek fontosságáról aligha tisztában volt, midőn elhatározta és kárpótlást követel az örökösök, utódok részére; miután szerző elődjek munkái az 1837-ki porosz írói és szerzői törvény szerint 30 év lefolyása után tehát 1867-ben köztulajdonná váltak. — Azonban helyes czáfolatra talált szintén a Börsenzeitung f. é. 9. számában ugyanazon érvek által, melyeket a szövegben felsoroltunk. — De leginkább meggyőző bennünket a tapasztalás, hogy a közönség jogos igényei, mennyiben eléggittek ki a szerzői jog illő korlátolása által, miután a jelen idő szerint Schiller és Göthe munkái többféle kiadásban, és nemcsak az előbbi, hanem mostani kiállítási költségeikhez képest igen is olcsó áron adatnak, és ropant kellendőségnek örvendenek.

1) Bővebben Max Friedländer: „Der einheimische und ausländische Rechtsschutz gegen den Nachdruck und Nachbildung“ Leipzig 1857. —

A bíróságoknak,

különösen a felebbviteli törvényszékeknek szervezésénél figyelembe veendő mozzanatokról.

(Folytatás.)

Az osztrák birodalomnak 1858-ban összes területe volt 11,751 □ mfd., népessége 35.062,953. Volt akkor egy legfőbb törvényszéke Bécsben az egész birodalomra kiterjedő hatósággal; 18 felebbviteli törvényszéke, ugy mint: 1. Bécsben, Alsó- s Felső-Ausztria és Salzburg számára (terület 707 □ mfd., népesség 2.535,916); 2. Grácban Stájer-, Karánt- és Krainország számára (terület 771 □ mfd., népesség 1.841,170); 3. Triesztben a tengerparti vidék számára (terület 145 □ mfd., népesség 520,978); 4. Innsprukban, Tirol és Voralberg számára (terület 532 □ mfd., népesség 851,016); 5. Prágában, Csehország számára (terület 943 □ mérföld., népesség 4.705,525); 6. Brünben, Morvaország és Slézia számára (terület 496 □ mfd., népesség 2.311,006); 7. Krakóban a nyugati-, 8. Lembergben a keleti Gácsország és Bukovina számára (terület 1,612 □ mfd., népesség 5.054,390); 9. Zarában, Dalmátország számára (terület 232 □ mfd., népesség 404,499); 10. Velenczében, lombard-velencei királyság számára (terület 456 □ mfd., népesség 1.444,952); 11. Zágrában, Horvát- és Tótország számára (terület 350 □ mérföld., népesség 892,516); 12. Szebenben, Erdélyország számára (terület 997 □ mfd., népesség 1.923,592); Magyarország számára (terület 3,809 □ mfd., népesség 9.665,834); 13. Pesten, 14. Pozsonyban, 15. Sopronban, 16. Eperjesen, 17. Nagyváradon, 18. Temesváron.

Volt 33 országos törvényszék (Landesgericht); 95 megyei (kerületi) törvényszék; 14 tisztán járásbíróság; 140 városilag kiküldött járásbíróság; 1154 vegyes (hol t. i. a közigazgatási ügyek a törvénykezésekkel kapcsolva voltak) járási hivatal (bíróság), és Lombard-Velenczében 84 városi és vidéki pretura. L. Galletti id. munka 845., 846. és 892. i.

Itt figyelembe veendő, hogy Magyarországon az urbéri ügyekre nézve különös első és másod folyamodási bíróságok léteztek, és pedig 1-ső folyamodási törvényszék volt 45, felebbviteli 6. V. ö. Konek Sándor: az ausztriai birodalom statistikája. Pesten, 1865. 580—584-ik lap.

Németalföldi királyságnak területe Európában 641 □ mfd., népessége 3,523,823 lakos. Van 1 legfőbb törvényszéke, 11 tartományi törvényszéke, 34 kerületi törvényszéke és 159 kantonbírósága. Az illetőség hasonlít a franczia bíróságokéhoz, tehát itt is a kantonbírósági felebbezhető perekre nézve felebbviteli bíróság a kerületi törvényszék; a kerületi törvényszéki felebbezhető perekre nézve felebbviteli bíróság a tartományi törvényszék; a tartományi törvényszék illetősége alátartozó felebbvihető perekre nézve felebbviteli bíróság a legfőbb törvényszék. L. Krit. Zeitschrift für Rechtswissenschaft und Gesetzgebung des Auslandes, von Mittermayer und Zacharia. Heidelberg VIII. köt. 87. l. Galletti Allgem. Weltkunde 1859. 676. s 686. l.

Belga királyságnak területe 536 □ mfd., népessége 4.577,236 lélek. Van itt 1 legfőbb törvényszék, t. i. a brüsseli semmitőszék; 3 felebbviteli törvényszék Brüsselen, Lüttichben és Genfben, 26 első folyamodási törvényszék, 12 kereskedelmi törvényszék, 203 békebíróság

Franciaországról már fennebb volt szó az V. cikkben. — N.-Britanniában a szerző örököseit és jogutódait 7 évig illeti a szerzői jog a szerző halála után; egészben a 42 évig az első közzétételtől. Ugyanez áll a halála után megjelent munkákra is. Belgiumban 20 év, Spanyolországban 50, Portugalliában 30, Rómában 12, Svédhonban 20, Oroszországban 25, Porszországban és az u. n. német szövetségi államokban általában 30 év. L. Klostermann id. munkájába 272. lapon.

és még különös békebiróság az ipar- és kereskedelmi ügyekre nézve. A bíróságok illetősége, s egymás iránti viszonya a *francia* bírósági szervezethez hasonlólag van megállapítva, s a *nyilvános szóbeli* eljárás behozva. *Galletti Allg. Weltkunde* 1859. 659. s 669-ik l. *Krit. Zeitschrift für Rechtswiss. und Gesetzgebung des Auslandes* 13. köt. 476. l.

Tudva van, hogy 2-ik József császár a magyarországi bírósági szervezetet lényegesen megváltoztatta; azonban ez iránti rendeletét is visszavonván, az előbbi bírósági szervezet, t. i. az 1780-ik előtti állítottatott vissza. L. az 1791. 40. czkt.

Az 1791 : 67. cz. által, a bírósági szervezetnek és eljárásnak megváltoztatása, illetőleg javítása az okból, hogy a jogok kellő biztosítása mellett a perbeli eljárás gyorsabb és olcsóbb legyen, szükségesnek találtatván, nehogy az országgyűlés a magánosok és adózók terhével hosszabb ideig tartson országos küldöttség neveztetett, mely e czimű javaslatában: *Projectum articulorum de coordinatione fororum per regnicolarem Deputationem articulo 67 : 1791. ordinatum, elaboratum Posonii*, a magyarországi bíróságoknak következő szervezetét ajánlotta: az *uriszékek* hatósága terjedjen ki az uri hatalom alatt levő lakosok közötti és azok elleni követelésekre, ha a lakosoknak urok ellen magános követelésök van, az a megyei törvényszék előtt keresendő. Az urbéri természetű ügyek érintetlenül hagyattak. Art. II.

A *szab. kir. és bányavárosoknak* birói hatósága meghagyatott. Art. 3.

Az 1608 : 4; 1609 : 29. és 1723 : 35. czkk. által szabályozott *alispáni* és *szolgabirói* bíróság megszűnik, az oda tartozó ügyeket minden megyében a *megyei törvényszék* ítélje el; e szerint a megyei törvényszék csak 1-ső folyamodási bíróság lett volna; az uriszéki és kiváltságos büntető hatóságok megszüntetendvén az egész megyében előforduló büntetőügyek felett a megyei törvényszék ítéljen, ha a per tárgya több megyében van, a felperes az illető megyei törvényszékek közt választhat; a terminusok alatt folytonosan ülésezzen, sőt a gyors elintéztést igénylő ügyekre nézve a terminusokon kívül is az elnök összehívhatja a törvényszéket, de ekkor 3 tag is elegendő, máskor 5 tagnak, sőt a büntetőkben 6-nak jelenléte kívántatván meg. Art. IV.

A *kerületi tábláknak* illetősége alátartozó ügyek felett a *megyei törvényszékek* ítéljenek, a kerületi táblák csak *felebbviteli* bíróságok legyenek; oda felebbeztesse a polgári perek az uri székektől, kiváltságos mezővárosi törvényszékektől, a *szab. kir. és bányavárosoktól*, miután a személynöki, tárnoki és a 7 bányavárosi törvényszékek megszüntetni javasoltattak; továbbá a megyei törvényszékektől, ha a peres felek nemtelenek. Ezeket kívül kijelöltettek némely polgári perek, melyek a kir. ítélő táblához felebbvitetni szoktak, és ezek is a kerületi táblához felebbeztetni javasoltattak. A *büntetőperek*, melyek nem a kir. ítélő tábla előtt kezdendők, mind a kerületi táblákhoz, mint felebbviteli bírósághoz utasítottak. Érvényes ítélet hozatalra 5 birói tagnak jelenléte kívántatott. A felek költségei kintélése végett javasoltatott, hogy a perek a kerületi táblákhoz postadíj nélkül küldessenek fel. Art. V.

Hasonló módon szerveztetett Horvát-, Tót- és Dalmátországi részére az ottani *tabula judiciaria*. U. o.

A kir. *ítélő tábla*, miről már itt mondatik, hogy az odatartozó ügyeknek elintézésére elégtelen, továbbra is mint 1-ső és 2-ik folyamodási bíróság szerveztetni ajánlatott oly módon, hogy a polgári ügyek közül, melyek oda, mint 1-ső folyamodási bírósághoz tartoztak a fontosabbak, ezután is a kir. ítélő táblának bíraskodása alá

tartozzanak, a többiek pedig a *megyei törvényszékekhez* utasítandók volnának; a nemeseknek polgári perrei a megyei törvényszékektől a kir. ítélő táblához felebbeztessenek. A *büntetőügyek*, melyek törvény által nevezetesen a kir. ítélő táblához, mint 1-ső folyamodási bírósághoz utasítottak, azután is oda tartozzanak.

A *báni tábla* megszüntetett, az oda tartozó ügyek elintézésére a társországiok tabula judiciumára bizatni javasoltatott részint, részint pedig az illető megyei törvényszékekre úgy, mint Magyarországon.

Az *albánnak* és a társországiok *Protonotariusának* (ítélő mesterének) hely és szavazat a kir. ítélő táblánál adatni ajánlatott. Art. VI.

A VII. cikkben a *báni táblánál*, a *tárnoki* és *személynöki* székek, valamint a 7 *bánya városok* törvényszékének megszüntetése javasoltatott.

A *hétzemélyes tábla* legfőbb ítélő bíróság legyen, s oda vitessenek felebb a perek a kir. ítélő, kerületi és társországi ítélő tábláktól. A horvátországi *bán* a hétzemélyes táblánál nyerjen ülést és szavazatot.

Két egyenlő *ítéletnél* felebbezésnek helye ne legyen, oly per, melynek tárgya 100 *frtot* meg nem halad, a hétzemélyes tábla elébe ne jöjjön; csak oly *büntetőperek* vitethetnek fel a hétzemélyes táblához, melyekben halál vagy holtiglani válságbüntetés van kimondva. Art. VIII.

A magyar királyi egyetemnek, úgy a kerületének birói hatósága meghagyatni javasoltatott. Art. XII. XIII.

(Vége következik.)

CSATSKÓ IMRE.

Kártérítés, szavatosság és felebbezés harmadik személy részéről.

A fennebbi czim alatt a „Jogtudományi Közlöny“ 1867-ik évi decz. 15 és 22-én megjelent 50. és 51. számaiban több elvi kérdés miatt figyelmet érdemlő jogesetet közöltem, azon ígéret mellett, miként az abban a főméltóságú hétzemélyestábla által hozandó határozatot annak idején szintén közzé teendem.

A hétzemélyes táblai határozat meghozatott és szóról szóra következőleg hangzik: „Mielőtt jelen ügyben érdemleges ítélet hozatnék, annak kiderítése, hogy a követelt kár idejét, az 1853. évet megelőzőt években azon malomárok tisztázása és kárt okozható beiszapolástól megóvása, melyen a Rákoe vize az issaszeghi malmokról első- és másodrendű alperesek a péczeli határban fekvő és általuk közösen birt malmára lefolyik, az issaszeghi határ végétől, illetőleg a péczeli határ elejétől, ki által, minő arányban és területen eszközöltetett, szükségesnek találtatván, ennek a felek meghallgatása után leendő eszközlése, az ideigl. törv. szab. 106. §-a alapján elrendeltetik s ekként mindkét alsó bírósági ítélet feloldatván, az eljárásnak ezen értelemben leendő kiegészítése és a kifejlendőkhez képest újabb érdemleges ítélet hozatala végett a periratok illetőségükhöz visszaküldetnek.“

A főméltóságú hétzemélyes tábla eszerint tartózkodott érdemleges ítéletet mondani azon kérdésben, valjon a tekintetes kir. ítélőtábla jogosítva volt-e a fenforgó perben a pestmegyei törvényszék által hozott ítélet sem felperesek, sem alperesek által nem felebbezett azon részét, mely a felperesek kártérítési jogát megállapította, hivatalból az alperesek javára megváltoztatni; nem ítelt továbbá azon kérdésben sem, valjon tartozik-e a tulajdonos tulajdoni jogát különbeni felelősség terhe alatt úgy gyakorolni, hogy 3-ik személyeknek kárt ne okozzon, és kötelesek voltak-e tehát alperesek azon malomárkot, melynek eliszaposodása a felperesek malmán való őrlést lehetetlenné tette, kitisztítani, és kötelesek-e a kitisztítás elmulasztása miatt felpereseknek támadt kárt megtéríteni; — nem mondott végre érdemleges ítéletet a felett sem, valjon, ha valamely perben az alperes szavatosra hivatkozik, a felperesi követelés az alperes vagy a szavatos ellen ítélendő-e meg, és így a pestmegyei törvényszék helyesen vagy helytelenül járt-e el, midőn felperesek részére az általok a többször említett árok kitisztításának elmulasztása folytán szenvedett kár megtérítésében nem alpereseket, hanem a szavatost marasztalta, holott ezen peres kérdések jog és igazság szerinti alapos és indokolt eldön-